

Omaishoito nyt ja
tulevaisuudessa – fokuksessa
Lappi 3.4.2019
Omaishoito kuntien yhteistyönä
Lapissa

Johanna Lohtander

Muutosagentti (2018) I & O- hanke, päättyneen Lapin maakunta- ja
sote-uudistuksen valmistelun suunnittelija

Miltä Lappi näyttää OMPE-kyselyn valossa?

Joitain nostoja

NÄIN TUTKIMUS TEHTIIN

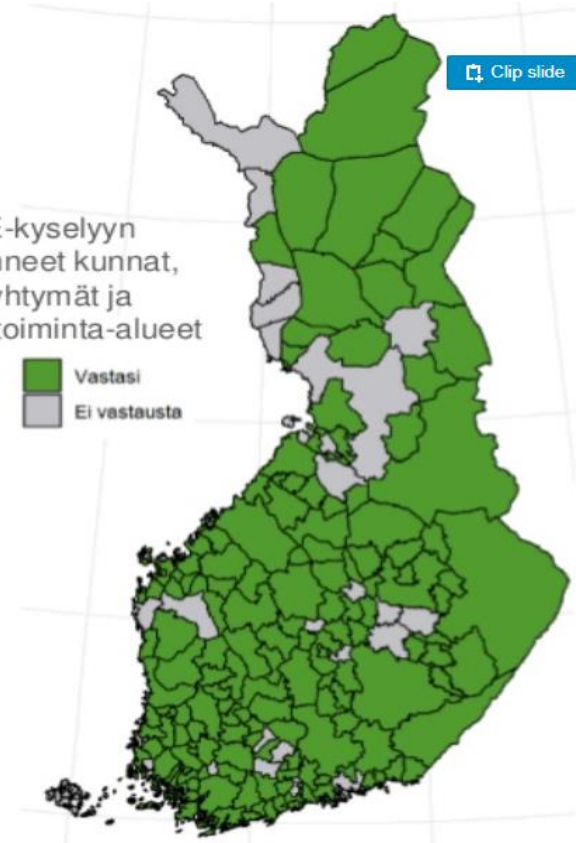
Omais- ja perhehoidon kysely (OMPE)

Manner-Suomen kuntien, kuntayhtymien ja yhteistoiminta-alueiden omais- ja perhehoidon asiantuntijoille syyskuussa 2018

Tutkimus kattaa Manner-Suomessa

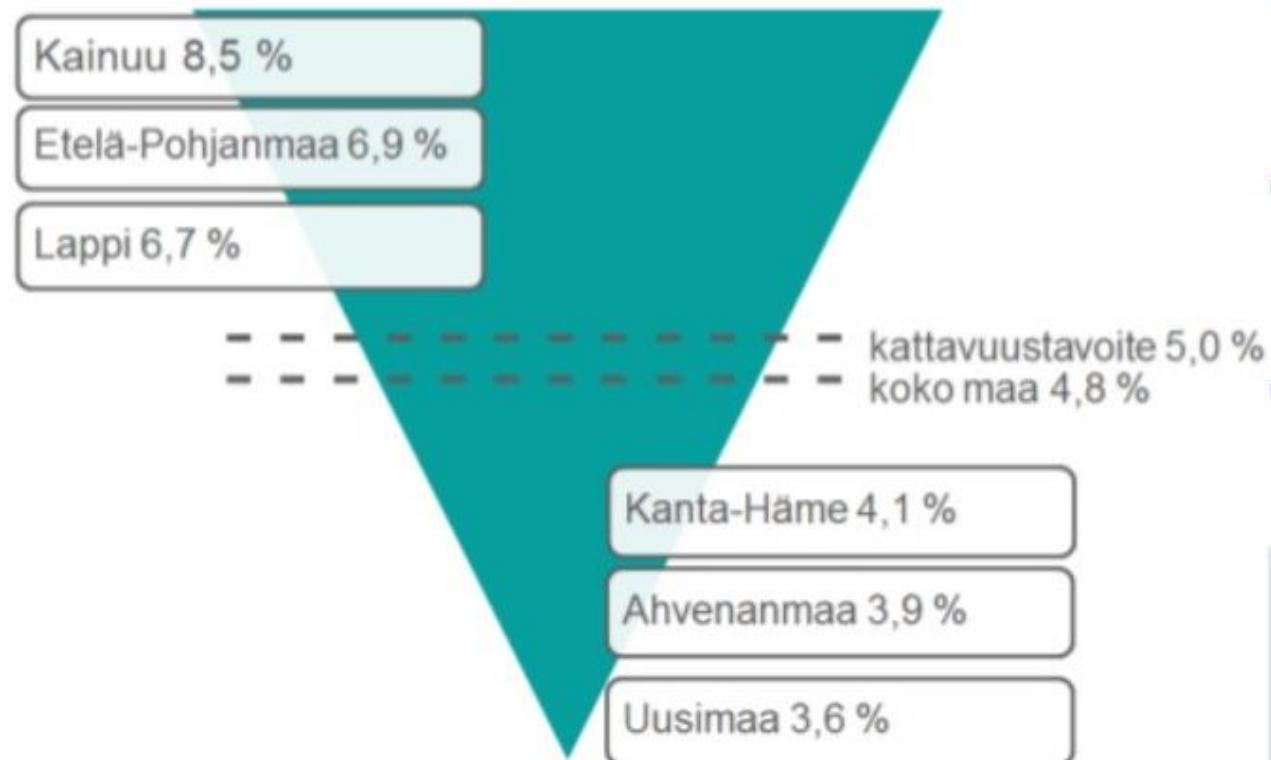
- 86 % (n=163) kunnista
- 84 % (n=38 473) omaishoitajista
- 82 % (n=39 211) omaishoidettavista

OMPE-kyselyyn vastanneet kunnat, kuntayhtymät ja yhteistoiminta-alueet

75 vuotta täyttäneiden omaishoidettavien kattavuustavoitteeseen ei yletetä kaikkialla Suomessa

75 vuotta täyttäneiden omaishoidettavien osuus vastaavanikäisestä väestöstä maakunnissa vuonna 2017

- 75 vuotta täyttäneitä omaishoidettavia on eniten Kainuussa ja vähiten Uudellamaalla suhteutettuna vastaavanikäiseen väestöön
- Eroja selittävät osin alueelliset erityispiirteet, kuten väestötiheys sekä koulutus- ja työllisyysaste
- OMPE-kyselyssä 74 % kunnista arvioi omaishoitajiksi haluavien määrän olevan riittävä

53 % kunnista saavutti viiden prosentin kattavuustavoitteen vuonna 2017

Lähde: Sotkanet, THL

3. Omaishoidon vapaat

Omaishoitajien vapaiden käytössä on alueellista vaihtelua

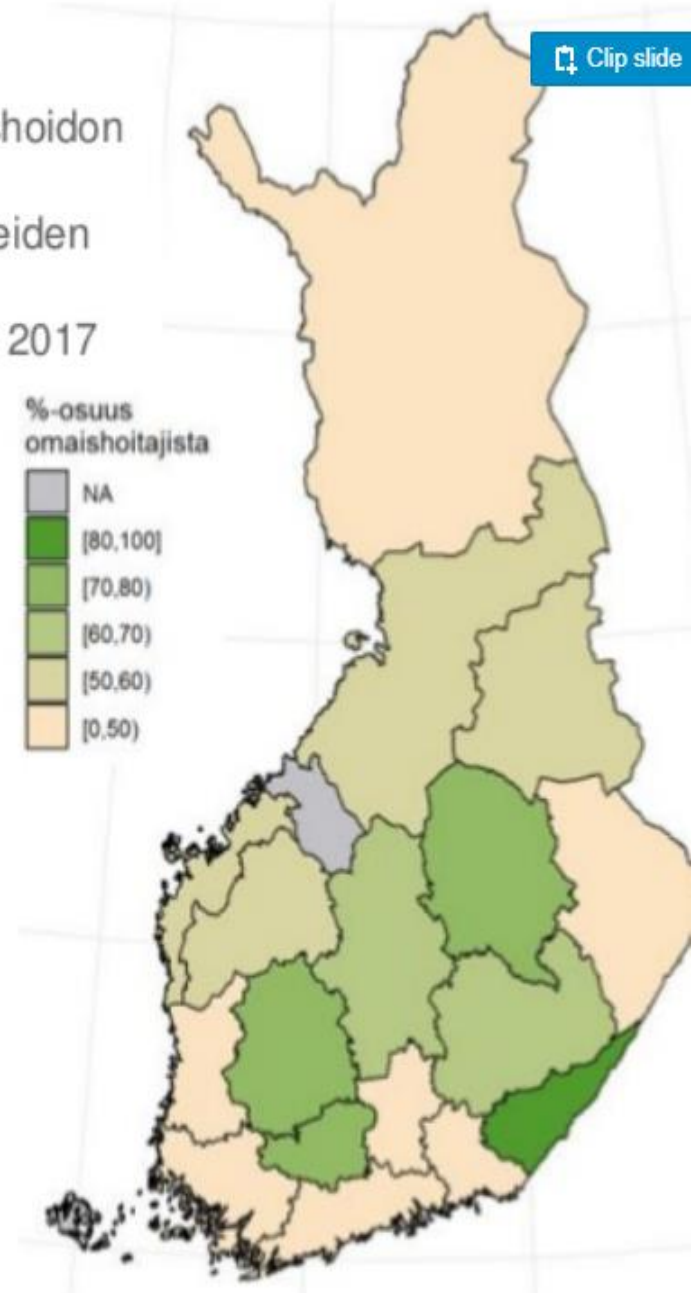
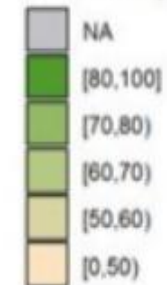
Etelä-Karjalassa lähes kaikki (99 %) omaishoitajat pitivät lakisääteisistä vapaitaan vuonna 2017

Omaishoitajat käyttivät vapaitaan toiseksi eniten Pohjois-Savossa (79 %) ja kolmanneksi eniten Kanta-Hämeessä (70 %)

Vähiten vapaita käytettiin Satakunnassa (39 %), Uudellamaalla (40 %) ja Lapissa (42 %)

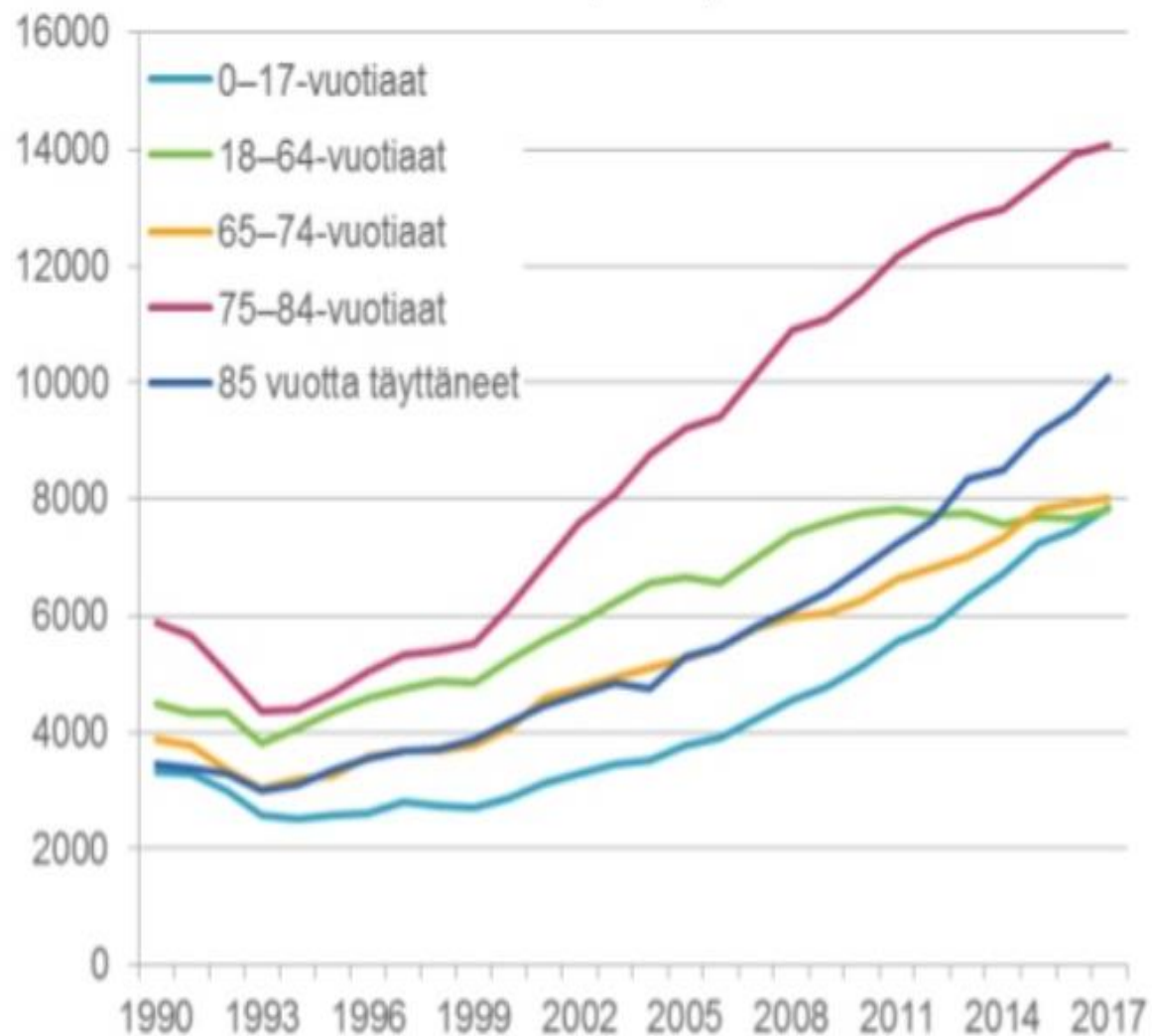
Vähintään osan omaishoidon tukeen sisältyvistä vapaapäivistä käyttäneiden omaishoitajien osuus maakunnittain vuonna 2017

%-osuus omaishoitajista

Omaishoidettavien määrä kasvaa erityisesti vanhemmissa ikäluokissa

Omaishoidettavien määrän kehitys ikäryhmittäin vuosina 1990–2017

Lähde: Sotkanet, THL

- Eniten omaishoidettavia on 75–84-vuotiaiden ryhmässä
- 85 vuotta täyttäneiden omaishoidettavien määrä on kasvanut nopeimmin: määrä on 2,9-kertaistunut vajaassa 30 vuodessa
- Työikäisten omaishoidettavien määrän kasvu on tasaantunut 2010-luvulla
- Alaikäisten omaishoidettavien määrä on 2,4-kertaistunut tarkasteluajanjaksolla

Omaishoitajien määrä Lapissa seutukunnittain 2017

Vuoden 2017 aikana	(2016)	Oht:n saajat	Oht:n saajat	Yhteensä
		0-64 v	65 +	
Lappi (HE 15/2017 vp)	Yhteensä 2212, joista 0-64v 618 ja 65+ 1594	731	1633	2364
Itä-Lapin seutukunta		209	239	448
Kemi-Tornion seutukunta		180	394	574
Pohjois-Lapin seutukunta		51	230	281
Rovaniemen seutukunta		195	439	634
Torniolaakson seutukunta		23	89	112

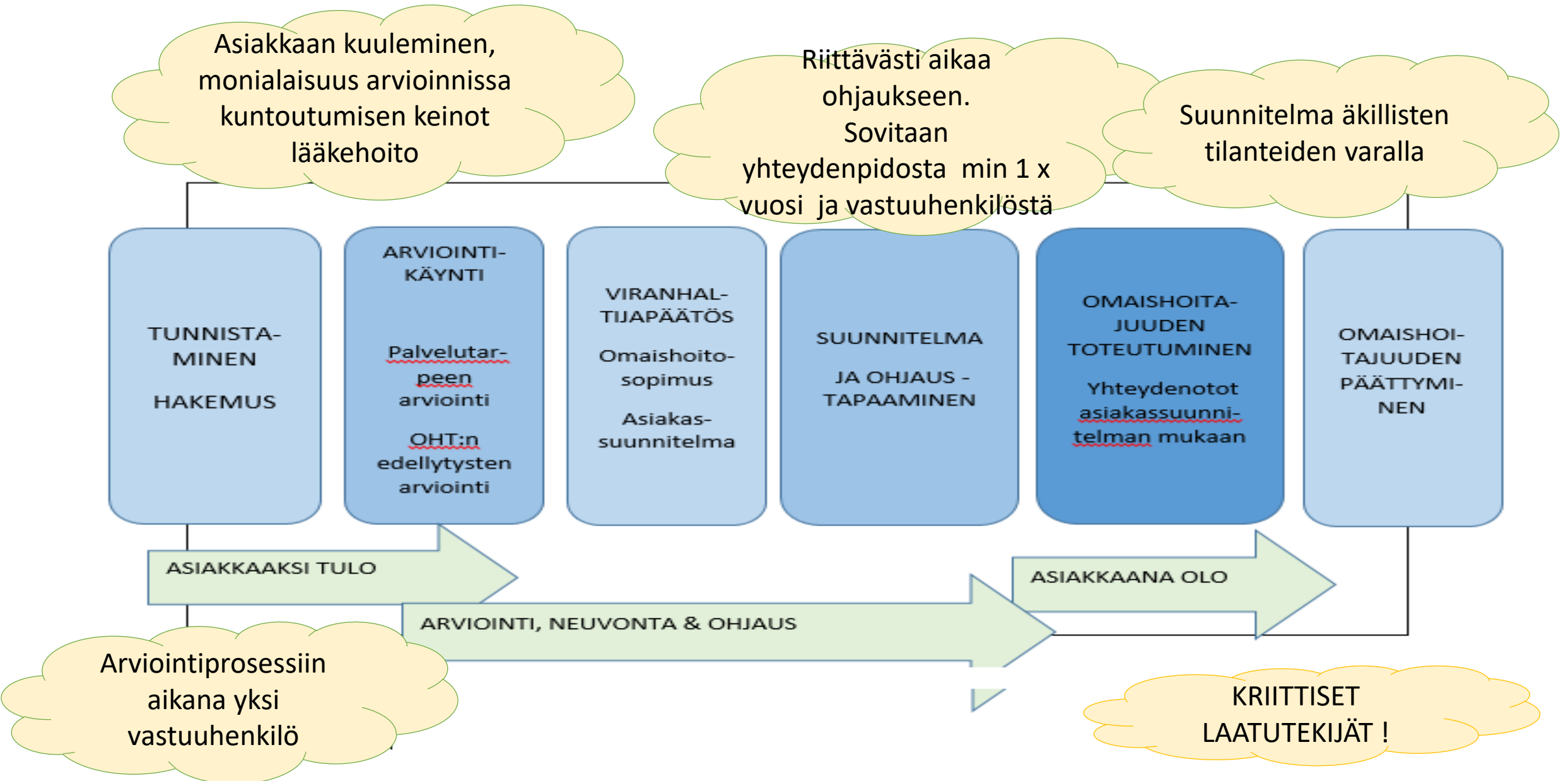
Mitä on tehty yhteistyönä?

- Omaishoidon tuen myöntämisperusteet
Laajimmin käytössä olevat yhteiset palvelujen myöntämisperusteet
n. 8 - 10 kunnassa
- Omaishoidon tuen toimintamallin kuvaus- yhteinen prosessimalli ja kriittiset kohdat (www.sosiaalikallega.fi/ päättyneet hankkeet)
 - omaishoitajien saaman tuen riittävyyden ja asiakaskokemuksen parantaminen
 - lisätä alueellisia yhteisiä käytäntöjä ja asukkaiden yhdenvertaisuutta palvelujen saannissa
 - lainsäädännöstä tuleviin velvoitteisiin vastaaminen

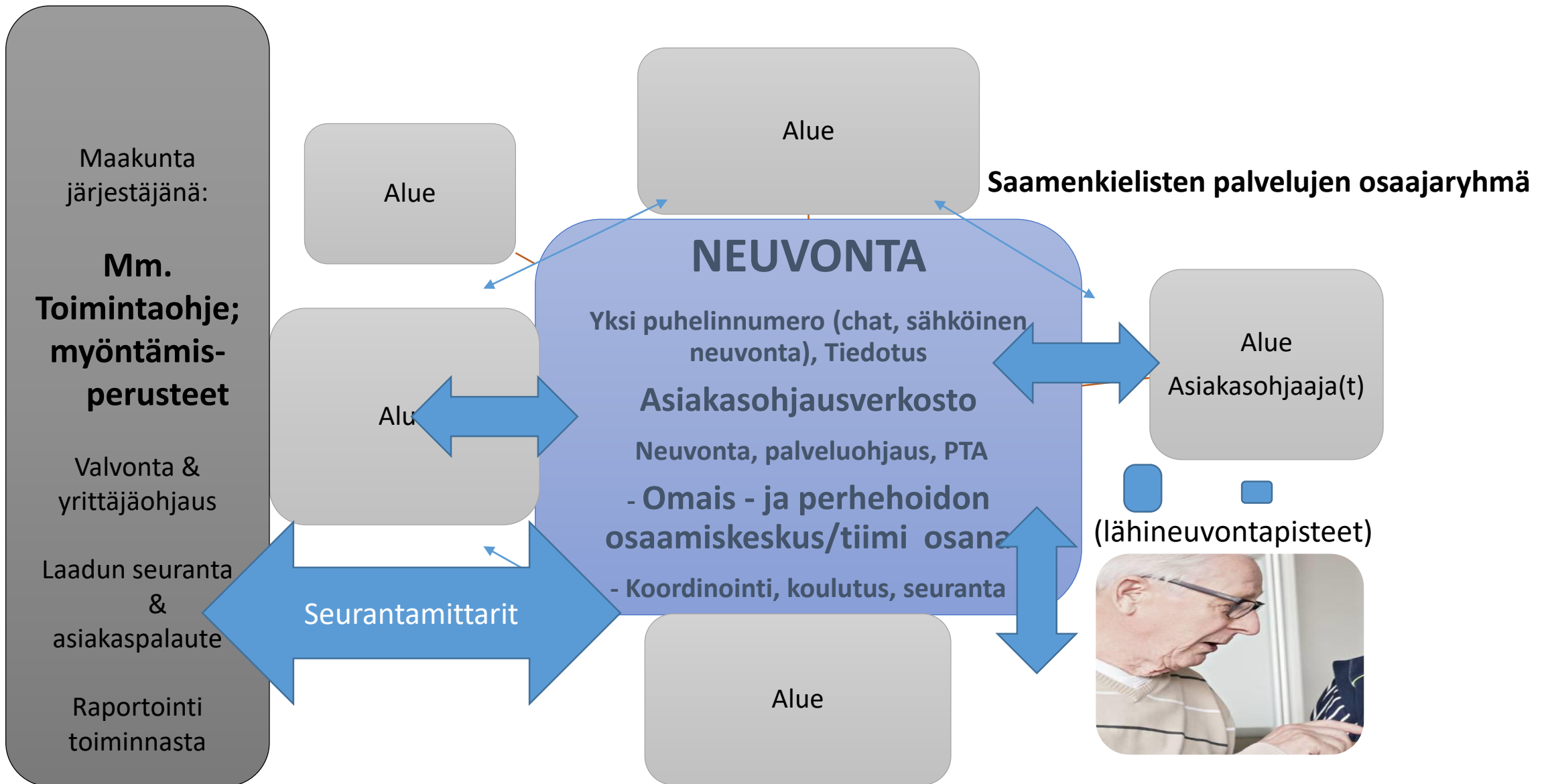
Mitä on tehty yhteistyönä jatkuu...

- Luonnos valmistelussa omais- ja perhehoitoverkostosta
 - osaaminen yhteiseen käyttöön ja palvelujen jalkautuminen eri kanavien kautta (mm. etäyhteydet)
- Verkostotyöskentely jatkuu; vuodelle 2019 sovittu
 - Vertaistuki ja yhteistä tulkintaa mm. myöntämisperusteiden soveltamisesta tai tarkennuksista tarvitaan.
 - Perhehoidon lisääminen ja verkostotyö linkittyy omaishoitoon
- Järjestöyhteistyö mm. valmennusten osalta jatkossakin keskeinen

Omaishoidon tuen toimintamalli

Asiakasohjaus - Omais- ja perhehoidon osaamiskeskus verkosto/tiimit →
Verkostomainen toimintamalli - osana asiakasohjausmallia

Puolet omaishoitajista saa pientä omaishoidon tuen palkkiota

Omaishoidon tuen palkkioiden jakautuminen vuonna 2017

- 360–400 euron kuukausipalkkiota myönnetään 48 %:lle omaishoitajista
- Kunkin kunnan itsensä määrittelemää alimman palkkioluokan mukaista palkkiota maksetaan 60 %:lle omaishoitajista
- Suurin käytössä oleva palkkioluokka on 1 759 €/kk
- Palkkioiden mediaani oli 402 €/kk vuonna 2017 ja 367 €/kk vuonna 2018

Lapissa esitys (2018)

395 €/kk

530 €/kk

708 €/kk

EityisML 895 €/kk

Tukiluokka 50 % alimmasta

Hyvinvointi- ja terveystarkastusten sisältö on monipuolinen

Omaishoitajien hyvinvointi- ja terveystarkastusten sisällössä seuraavat osa-alueet huomioivat kunnat

Omaishoitajan voimavarat ja jaksaminen	86 %
Terveysten edistäminen sekä sairauksien ehkäisy, tunnistaminen ja hoito	85 %
Toimintakyvyn arviointi, edistäminen ja ylläpito	85 %
Tuen ja palvelujen riittävyys ja soveltuvuus omaishoitajan ja hänen perheensä tarpeisiin	83 %
Omaishoitajan mieliala	82 %
Hoidettavan vaikeat muisti- tai käytösongelmat	82 %
Kuntoutusmahdollisuudet	80 %
Kodin ja muun asuin- ja elinympäristön olosuhteet, kodin muutostöiden tarve sekä apuvälineiden ja niiden käyttöön liittyvän opastuksen tarve	79 %
Hoidon sitovuus	79 %
Koettu terveydentila	75 %
Suhde hoidettavaan	70 %
Omaishoitajan vapaapäivien käyttö	66 %

- Omaishoitajien hyvinvointi- ja terveystarkastusten sisältö on laaja, mutta myös vapaapäivien käyttöön tulisi kiinnittää huomiota tarkastuksissa
- Hyvinvointi- ja terveystarkastuksia voidaan toteuttaa samassa kunnassa useilla tavoin:
 - 82 % kunnista järjestää tarkastuksia hoitajan tai lääkärin vastaanotolla,
 - 22 % omaishoitajan kotona,
 - 4 % sähköisinä tarkastuksina ja
 - 4 % muutoin

Ei vielä yhteistä alueellista mallia; vaihtelee myös Lapissa.

1. Millaisia omaishoitoperheet ovat?

Muistisairauksista on tullut yleisin omaishoidon syy

Omaishoidettavien pääasialliset hoidon ja huolenpidon tarpeiden syyt	2012	2017
Muistisairaus tai muut muistiongelmat	26 %	34 %
Pitkäaikainen fyysinen sairaus tai vamma	25 %	24 %
Fyysisen toimintakyvyn heikkeneminen	29 %	21 %
Kehitysvammaisuus	15 %	14 %
Muut syyt (esim. psykiatriset sairaudet, päihdesairaudet, hoidollisesti raskas siirtymävaihe)	5 %	7 %

- Omaishoidon tarpeeseen vaikuttavat usein monet yhtäaikaiset toimintakyvyn vajeet tai sairaudet
- Omaishoidettavien pääasiallisena hoidon huolenpidon tarpeen syynä on yhä useammin muistisairaudet
- Muistisairauksien osuus kasvoi 8 % vuosina 2012–2017
- Psykiatrisia sairauksia tai päihdesairauksia tunnistetaan harvoin omaishoidon ensisijaiseksi syyksi

Omais- ja perhehoidon kehitys vuosina 2015–2018

Päätelmät ja suositukset jatkotoimenpiteiksi

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN RAPORTTEJA JA MUISTIOITA 2018:61

7 Omais- ja perhehoidon suosituksia maakunnallisiin linjauksiin vuosille 2018–2025

Irma Ahokas-Kukkonen Essote, Merja Tepponen Eksote ja Eija Tolonen Kainuu

7.1 Johdanto.....	61
7.2 Omais- ja perhehoidon visio ja arvot.....	63
7.3 Suosituksia maakunnallisiin linjauksiin.....	64

Kiitos mielenkiinnosta!

